

Nr 211.

Av herr **Wiberg**, om anslag till konstnärlig utsmyckning av viss plats vid kanslihuset i Stockholm.

Statens konstråd har under hösten 1944 till Kungl. Maj:t ingivit vissa framställningar med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja nedan angivna belopp för konstnärlig utsmyckning av vissa statliga byggnader:

1:o) *Karolinska sjukhuset.*

På sin tid hade riksdagen beviljat 75 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av karolinska sjukhuset i Stockholm. I skrivelse den 20 december 1939, nr 97, har urtima riksdagen åberopat av dess första särskilda utskott i utlåtande nr 77 beträffande ovannämnda reservationsanslag gjort uttalande, att det borde tagas under övertvägande i vad mån besparing å ifrågavarande anslagsmedel skulle kunna ske. I skrivelse den 26 januari 1940 meddelade Kungl. Maj:t föreskrift med den ändring av ovannämnda beslut, att av det för ifrågavarande ändamål tillgängliga anslaget ett belopp av 16 000 kronor icke finge tagas i anspråk, samt föreskrev tillika att nämnda belopp skulle i bokslutet för budgetåret 1939/40 redovisas såsom besparing å riksgäldsfonden.

Konstrådets framställning avsåg nu att till riksdagen skulle framställas förslag att ovannämnda belopp 16 000 kronor skulle få användas till avsett ändamål.

2:o) *Botaniska institutionen vid Uppsala universitet.*

På sin tid beviljade riksdagen ett reservationsanslag å 15 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av den nya byggnaden för botaniska institutionen vid Uppsala universitet. I skrivelse den 30 december 1939 meddelade Kungl. Maj:t föreskrift att anslaget icke finge tagas i anspråk samt att beloppet skulle i bokslutet för budgetåret 1939/40 redovisas såsom besparing å riksgäldsfonden. Konstrådets hemställan åsyftade, att med riksdagens medgivande beloppet skulle få användas för ursprungligen avsett ändamål.

3:o) *Statens historiska museum.*

På sin tid beviljade riksdagen reservationsanslag å tillhoppa kr. 100 000 till konstnärlig utsmyckning av den nya byggnaden för statens historiska museum. I skrivelse den 26 januari 1940 meddelade Kungl. Maj:t föreskrift att av de för ifrågavarande ändamål tillgängliga anslagsmedlen ett belopp av 11 000 kronor icke finge tagas i anspråk samt föreskrev tillika, att beloppet skulle i bokslutet

för budgetåret 1939/40 redovisas såsom besparing å riksgäldsfonden. Konstrådets framställning avsåg, att detta belopp med riksdagens medgivande nu skulle få begagnas för avsett ändamål.

4:o) *Landsstatshuset i Halmstad.*

Enligt § 3 i instruktionen för statens konstråd har konstrådet att ägna uppmärksamhet åt den konstnärliga utsmyckningen av redan uppförda statliga byggnader samt i sin mån vara verksamt i syfte att sådan utsmyckning må komma till stånd.

Konstrådet framhöll i sin skrivelse till Kungl. Maj:t, att det vid företagen undersökning hade visat sig, att lämpligen konstnärlig utsmyckning av landsstatshuset i Halmstad skulle kunna företagas, varvid i första rummet en muralmålning å sessionssalens fondvägg samt en relief i glaserad keramik i vänthallen utanför sessionssalen borde komma i åtanke. För tillgodoseende av konstnärlig utsmyckning av nu ifrågakvarande byggnad hemställde konstrådet att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1945 års riksdag att bevilja ett anslag å 15 000 kronor.

5:o) *Statens sjuksköterskeskola i Stockholm.*

I nu ifrågakvarande skrivelse framhöll statens konstråd, att förutsättningarna för en konstnärlig utsmyckning förelågo i och med att medel anvisades. Beträffande formen för den konstnärliga utsmyckningen låge det i detta fall närmast till hands med en muralmålning eller stafflikonst. Avgörande i detta hänseende skulle givetvis först träffas på senare stadium, då medel voro tillgängliga. Konstrådet hemställde, att Kungl. Maj:t måtte hos 1945 års riksdag för angivet ändamål utverka ett anslag å 20 000 kronor.

6:o) *Marinledningens nyuppförda byggnad i Stockholm.*

I förevarande fall framhöll konstrådet, att en skulpturell utsmyckning lämpligen borde erhålla formen av en friskulptur invid fritrappan på gården emellan de tvenne flyglarna. Enligt företagen kostnadsberäkning torde för detta ändamål ett belopp av 35 000 kronor vara tillfyllest, och konstrådet hemställde också, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka detta belopp.

7:o) *Kungl. generaltullstyrelsens byggnad.*

Konstrådet framhöll i sin skrivelse till Kungl. Maj:t att redan i oktober månad 1939 en undersökning angående möjligheterna för och lämpligheten av en konstnärlig utsmyckning av kungl. generaltullstyrelsens byggnad vid Skeppsbron i Stockholm hade företagits. Därvid hade det visat sig, att den planerade öppna gården synnerligen väl lämpade sig för en skulpturell utsmyckning, t. ex. en friskulptur, event. i förbindelse med en mindre brunn eller fontänenläggning. Konstrådet hemställde nu, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka ett anslag å 25 000 kronor.

8:o) *Kanslihuset.*

På sätt framgår av i avskrift bifogade framställning av den 29 augusti 1944 (bil.) hemställde statens konstråd, att Kungl. Maj:ts måtte för konstnärlig utsmyckning av den angivna platsen i kanslihuset hos 1945 års riksdag utverka ett anslag å 50 000 kronor.

Framställningarna hava i vederbörlig ordning remitterats till byggnadsstyrelsen för yttrande, och byggnadsstyrelsen har uttalat sig på ett för framställningarna gynnsamt sätt. Byggnadsstyrelsen har därvid särskilt understrukit behovet av konstnärlig utsmyckning avseende kanslihuset och har satt denna framställning i första rummet.

Ikke någon framställning har emellertid lett till något förslag från Kungl. Maj:ts sida i den nu föreliggande statsverkspropositionen. I kapitalbudgeten (s. 170) gör chefen för kommunikationsdepartementet det uttalandet, att han i fråga om statens konstfrämjande verksamhet i allt väsentligt ansluter sig till de uttalanden, som av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet vid anmälan av propositionen 1937: 157 gjordes om inbegripande i vederbörligt anslag till statliga nybyggnader av ett visst belopp till konstnärlig utsmyckning. Statsrådet tillägger, att ehuru konstrådets här ifrågavarande förslag synas honom värda beaktande, han likväl med hänsyn till det statsfinansiella läget ikke kan förorda, att anslag till ifrågavarande ändamål för närvarande äskas av riksdagen.

Det förhåller sig som synes så, att statsmakterna under hela kriget ikke beviljat något som helst anslag för konstnärlig utsmyckning av byggnader och alltså under denna tid frångått det år 1937 fattade principbeslutet. Men detta är ikke nog. Vissa av de anslag, som hade beviljats vid föregående riksdagar, men som ikke hade definitivt bundits genom beställningskontrakt eller dylikt i början av år 1940, hava återförts såsom besparingar å riksgäldsfonden.

Skulle ej heller innevarande års riksdag bevilja några medel för nu ifrågavarande ändamål, skulle tidigast — under förutsättning att 1946 års riksdag däremot beviljade anslag — medel stå till förfogande den 1 juli 1946. När det gäller utsmyckning av monumentalkaraktär tager det av naturliga skäl ikke så ringa tid i anspråk, innan vederbörande konstnär är färdig med sitt verk. I vissa fall kan tävlingsförfarandet och därefter den tid, som åtgår för skapandet, taga flera år i anspråk.

Statsmakternas mångåriga konsekvent negativa inställning till sådan konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader, som för statsverket medföra några kostnader, har inom vida kretsar väckt en ganska stor undran. Man har frågat sig, om det verkligen kan vara riktigt, att statsmakterna nu, när krigets slut dock torde kunna skönjas, fortsätta att vägra varje som helst anslag.

Enligt min mening äro de framställningar, som konstrådet gjort, till fulla motiverade, något som ju för övrigt också vitsordats av kommunikationsministern

i hans ovanberörda yttrande. De avse ej heller större belopp än att de rimligen hade bort kunna beviljas. Jag skall dock icke till innevarande års riksdag hänskjuta framställningarna i sin helhet. Jag skall i stället inskränka mig till att underställa riksdagens prövning frågan rörande den framställning, som av kungl. byggnadsstyrelsen ansetts böra ställas i främsta rummet, nämligen om konstnärlig utsmyckning av kanslihusets kala cementgård (den runda pelargården vid entrén).

Under hänvisning till vad jag ovan anfört hemställes,

att riksdagen med bifall till statens konstråds ovan refererade framställning till konstnärlig utsmyckning av den angivna platsen vid kanslihuset måtte bevilja ett anslag å 50 000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1945.

Åke Wiberg.

Till Konungen.

Enligt § 3 i Kungl. Maj:ts instruktion för Statens konstråd den 26 november 1937, nr 883, har Konstrådet att ägna uppmärksamhet åt den konstnärliga utsmyckningen av redan uppförda statliga byggnader samt i sin mån vara verksamt i syfte att sådan utsmyckning må komma till stånd.

Statens konstråd tillkom efter Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen i proposition den 19 februari 1937, nr 157. Till grund för propositionen låg ett av sakkunniga avgivet betänkande. Ifråga om kostnaderna för konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader anförde de sakkunniga följande:

”Kostnaderna för sådan utsmyckning borde bestämmas efter kalkyl för varje särskilt fall under hänsynstagande till byggnadens arkitektur, ändamål och belägenhet. Att generellt i byggnadskostnaderna inräkna viss procent (exempelvis 2 procent) för konständamål vore en metod, som icke toge tillbörlig hänsyn till det skiftande behovet av konst och som de sakkunniga till följd härav ansåge sig icke kunna förorda. Därest en byggnad ifrågakom för konstnärlig utsmyckning, borde enligt de sakkunnigas mening kostnaden härför endast undantagsvis sättas så lågt som till 1 procent av byggnadskostnaden”.

Departementschefen anförde:

”Den första och tillika den enda (huvudväg), som — bortsett från inrättandet av ett konstråd — direkt kräver riksdagens medverkan, är det av de sakkunniga närmare utformade förslaget att vid beviljandet av anslag till statliga nybyggnadsföretag regelmässigt i anslaget inbegripa ett icke alltför ringa belopp, i allmänhet icke understigande 1 procent av byggnadskostnaderna, till konstnärlig utsmyckning, givetvis under förutsättning att sådan utsmyckning med hänsyn till byggnadens art och belägenhet lämpligen bör äga rum. Även om det sålunda ytterst kommer att bero på framtida avgöranden, huruvida och i vilken omfattning medel för konstfrämjande ändamål på antydda vägar komma att ställas till förfogande, lärer det likväl vara berättigat att hysa förhoppningar om avsevärt tillmötesgående härutinnan från de anslagsbeviljande myndigheternas sida”.

Riksdagen biföll propositionen och anförde i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 maj 1937, nr 312, bland annat:

"Mot vad departementschefen anfört rörande formerna för den konstfrämjande verksamhet, som även enligt riksdagens mening bör komma till stånd, har riksdagen intet att erinra".

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 oktober 1937 framhöll Konstrådet, att kanslihusbyggnaden syntes väl lämpa sig för konstnärlig utsmyckning och att ett stort behov därav måste anses föreligga. Konstrådet hemställde också, att Kungl. Maj:t måtte hos 1938 års riksdag för sådant ändamål utverka ett tilläggsanslag å kronor 175 000. Denna framställning föranledde emellertid icke till åsyftade åtgärder från Kungl. Maj:ts sida.

Anmärkas må emellertid, att byggnaden i vissa avseenden gjorts till föremål för konstnärlig utsmyckning.

Ett alldeles särskilt behov av utsmyckning förefinnes enligt Konstrådets uppfattning ifråga om den öppna plats, som är belägen innanför den pelarrundel som förefinnes mellan entrén och kanslihusets huvudingång. Kostnaderna för skulptural utsmyckning av denna plats torde kunna hålla sig inom ramen för ett belopp av kronor 50 000.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får Statens konstråd i underdånighet hemställa,

att Kungl. Maj:t måtte för konstnärlig utsmyckning av den angivna platsen å kanslihuset hos 1945 års riksdag utverka ett anslag å kronor 50 000.

Stockholm den 29 augusti 1944.

Underdånigst

för Statens Konstråd:

Åke Wiberg.

/Gustaf Lindgren.